

מאמר

איתא בסוף מנחות – ה'תש"ל

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

בלתי מוגה

יוצא לאור לש"פ וילך, יום ההילולא וא"י תשרי, ה'תשע"ו

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושש לבריאה

שנת הקהל (ופרצת)

לזכות

יוסף יצחק הכהן בן רישא

זוגתו נחמה דינה בת מלכה רייזל

בנם מנחם מענדל הכהן בן נחמה דינה

בנם לוי הכהן בן נחמה דינה

בתם חי' מושקא בת נחמה דינה

בתם אסתר מרים בת נחמה דינה

בנם משה פינחס הכהן בן נחמה דינה

בנם מרדכי הכהן בן נחמה דינה

שיחיו לאריכות ימים ושנים טובות

כץ

להצלחה רבה ומופלגה בטוב הנראה והנגלה

בכל אשר יפנו בגשמיות וברוחניות

ולנחת רוח יהודי חסידותי מתוך שמחה וטוב לבב

בעתו קבלתי את ספרו "אבני גויל" ואמרתי אשר יבוא ההמשך ויכבדני בספריו שעמדו כדבריו בשיחתנו להופיע לאחרי ספרו האמור, ומטעם זה נתעכב האישור. וכיון שהשנה מתקרבת לסיימה ועדין לא נתקבלו אביע בזה תודתי בעד ספרו האמור ותודה למפרע על השאר.

דרך אגב, בחדר כשהתחילו ללמוד גמרא היו רגילים ללמד לומר "אבני גויל" (גי קמוצה). והנה לכאורה נכנס אני בתחום שלו, אבל לדעתי אינו טעות של מלמד שאין לו ידיעה בתורת הניקוד והדקדוק, כי אם מיוסד על הכתוב "אבני גזית", ובפרט שבמשנת חכמינו באים סמוכים זה לזה (ב"ב בתחילתה).

מהסיבות שעכבתי מכתבי מפני שאמרתי אולי כיון שביקר בקיץ בלונדון ימשיך ג"כ לארצות הברית. ואחרי כן נודעתי שחזר משם לארצנו הק' ת"ו.

מחפש הנני לאחרי המאורעות שנקראים בפי העם "מלחמת ששת הימים" מישוהו שיאמר מלה המתאימה למאורעות אלו. ולעת עתה לא מצאתי בענייני דפוס שבאו לידי מלה המתאימה מאיזה חוג שהוא, מן קצה הימין ועד קצה השמאל. וכיון שכאמרו בשיחתנו מתמחה הוא בהמצאת שם מתאים וכולי, אולי מצא הבטוי שיתאים על כל פנים לאחת הנקודות העקריות.

הענין האחרון אינו כתוב על דרך הצחות, כי אם מתוך צער גדול על אשר כנראה גם מאורעות אלו לא מצאו הד המתאים והאמתי, ובמקומם "מעלה המזלג" זוטות.

ספרו "אבני גויל": שירים — מרחבי, תש"כ.
מיוסד על הכתוב "אבני גזית": מלכיס"א ה, לא. יחזקאל מ, מב. דברי הימים"א כב, ב. וראה גם יתרו כ, כב. ועוד.
שבמשנת חכמינו באים סמוכים זה לזה (ב"ב בתחילתה): "מקום שנהגו לבנות גויל גזית כו".
"מעלה המזלג": ע"פ שמואל"א ב, יד.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ וילך, שבת שובה, וא"ו תשרי, יום היאָרצייט־הילולא של הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה ז"ל אמו של כ"ק אדמו"ר זי"ע — הננו מוציאים לאור (בהוצאה חדשה ומתוקנת) מאמר ד"ה איתא בסוף מנחות כו' שנאמר בהתועדות וא"ו תשרי, ה'תש"ל, הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה — מכתב (תדפיס מכרכי אגרות־קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנוכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו כראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ע"ש"ק שובה, ה'תשע"ו,
שנת הקהל (ופרצת)
ברוקלין, נ"י.

Published and Copyright 2015 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5775 • 2015

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

הוספה

ב"ה, ימי הסליחות, ה'תשכ"ז
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר אברהם ש"י שלונסקי

שלום וברכה!

לקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני שולח לו ולכל אשר לו ברכתי ברכת כתיבה וחותימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בכי ובברכה לבשורות טובות.

מטבע היהודי שיש לו הנאה כשיכול להקשות קושי, והנאה גדולה מזו כשיכול להקשות שתי קושיות בבת אחת. ועל פי מנהג ישראל זה הנני בא בשורותי דלהלן.

הפנו תשומת לבי לפרסומת ראיון שלו שנדפס בעתון, בו מזכיר ג"כ על דבר שיחתנו, ולהפתעתי כתוב שם שכאילו שאלתי אותו היתכן שענין האמונה אצלו לא כדבעי. והפתעתי היתה מהולה בצער מצד כמה טעמים. ראשית, אין לי כל צל של ספק שכי מאמין הוא, ועוד יותר מזה – אני מאמין שכי ג"כ מכיר שהוא מאמין. ואפילו אם תמצא לומר שהבאת "שאלה" האמורה היתה לה כוונה מיוחדת מצד קו אחר שיש בטבע אחינו בניי לומר דבר חד או חריף כדי לעורר תגובה או רושם וכולי, אף שאיני בטוח שכן הוא בנידון דידן, מכל מקום אין בזה הצדקה, שהרי זהו, כאמור, בניגוד לדעתי ולהערכתי אותו, ועוד זאת שהוא בניגוד גמור למהלך רוח של חסידים ובני משפחות חסידותיות.

תירוץ קלוש היי בידי, שהעיקר היי אצלו לא השאלה כי אם להמציא על ידה את ההזדמנות לפרסם את התשובה. אבל בודאי שיכול היי לנסח את השאלה בכמה נוסחאות שונות ולהביא את המענה בסגנונו.

לכאורה, הכתוב לעיל הוא בניגוד למאמר חכמינו ז"ל אין צועקין על העבר. בכל זה באתי בהכתוב כיון שבודאי יהי נוגע גם לעתיד.

נדפסה ב"כפר חב"ד" גליון 921 (ש"פ נצו"י תש"ס) ע' 32 ואילך, והושלמה ע"פ העתק המזכירות מוגהת בכת"ק.

מר אברהם ש"י שלונסקי: אגרות נוספות אליו – אג"ק חכ"ז אגרת יתיב, ובהנסמן בהערות שם.

על דבר שיחתנו . . שהוא מאמין: ראה גם אג"ק שם.
למאמר חכמינו ז"ל אין צועקין על העבר: ראה ברכות נד, א.

תוכן המאמר

מעלת הקרבנות שלא נאמר בהם לא א"ל ולא אלקים, אלא הוי' – שם הוי' בפני עצמו (לא רק כפי שבא ביחד עם שאר השמות), כפי שתפארת (שכולל חו"ג להיותו למעלה מהם) היא בפנימיותה, שעולה בפנימיות הכתר (ס"א).

הקשר עם הענין דר"ה – ע"פ שנים עדים, חו"ג, יקום דבר, בנין המלכות, כיון שהנהגת העולם היא ע"פ המדות דחו"ג; ולמעלה מזה – עד אחד, ענין האחדות שלמעלה מהתחלקות ב' הקוין דחו"ג, והו"ע אל דעות הוי', שכולל ומאחד ד"ת וד"ע, להיותו למעלה משניהם. והו"ע שם הוי' שלמעלה משייכות לשאר השמות שנחלקים בב' הקוין דימין ושמאל (ס"ב). לא יקום עד אחד – לממון, אבל קם לשבועה: שבועה היא למעלה מהבנה והשגה, ולכן נשבעין לקיים את המצוות (נוסף לכך שמושבע ועומד מהר סיני), שהו"ע העבודה שמצד הכחות העצמיים, בחי' היחידה, שפועלת גם בכחות הפנימיים, שזהו ששבועה היא גם מלשון שובע (ס"ג).

זהו ענין חודש השביעי – שבו נשבע הקב"ה לאבותינו, שנמשך ומתגלה ענינם של האבות כפי שקשורים עם ענין השבועה. וזהו ענין עשי"ת, כאן ליחיד, בחי' היחידה (ס"ד).

חודש השביעי גם מלשון שובע, משובע ומשביע – שבמשך כל השנה תהי' העבודה מצד הכחות העצמיים כפי שנמשכים בכחות הפנימיים, וגם שובע כפשוטו (ס"ה).

וְעִי"ז נמשך על כל השנה כולה גם ענין השובע כפשוטו, שתהי' שנה משובעת (אָנגעזעטיקט) בכל הברכות, ובלשון הידוע: שנת אורה ושנת ברכה, כל עניני הברכות שצירופם ע"י אותיות הא"ב, עד לשנת גאולה — גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, ועד לשנת תחיית המתים, הקיצו ורננו שוכני עפר⁵⁸, שנזכה לזה בקרוב ממש, בביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו.

בס"ד. וא"ו תשרי, ה'תש"ל

(הנחה בלתי מוגה)

אֵיתא¹ בסוף מנחות, בוא וראה מה כתיב בפרשת קרבנות שלא נאמר בהן לא אֵל ולא אלקים אלא הוֹי, שלא ליתן פתחון פה לבעל הדין לחלוק. והענין בזה, דהנה, שמות אלו, אֵל אלקים הוֹי, הם שלשה שמות הראשונים מהשבעה שמות שאינם נמחקים², שבהם היתה בריאת העולם (שלכן נוגע ענין זה לר"ה), כמ"ש³ אֵל אלקים הוֹי דיבר ויקרא ארץ, והיינו, שבשלשה שמות אלו ברא הקב"ה את העולם⁴, וכפי שמבואר בארוכה ברשימות הצ"צ⁵, שבג' שמות אלו נכלל כל סדר ההשתלשלות, החל משרש ההתהוות כשעלה ברצונו, שזהו בחי' חסד, אֵל, שזהו גילוי אוא"ס שלפני הצמצום, ואח"כ הוצרך להיות צמצום האור כו', שזהו"ע שם אלקים, ואח"כ המשכת הקו וחוט שהאיר אחר הצמצום, שזהו"ע שם הוֹי. אמנם בפרשת קרבנות לא נאמר לא אֵל ולא אלקים, אלא הוֹי בלבד. והענין בזה, שבשם הוֹי יש ב' ענינים⁶. הא', כפי שבא ביחד עם שאר השמות, כמו בפסוק אֵל אלקים הוֹי (ועד ששם הוֹי אינו הראשון, אלא השלישי), והב', כפי ששם הוֹי הוא בפני עצמו, כמו בפרשת קרבנות שלא נאמר בהן לא אֵל ולא אלקים, אלא הוֹי בלבד, שהוא שם העצם⁷, שם המיוחד⁸ ושם המפורש⁹. ומבואר בזה, ששם הוֹי כפי שבא ביחד עם שאר השמות הוא בבחי' אורות וכלים, כידוע¹⁰ שבכל שאר השמות הנה פנימיותם (האורות) הוא שם הוֹי, ורק חיצוניותם (הכלים) היא אֵל או אלקים כו', משא"כ בשם הוֹי, הנה גם הכלי נקרא בשם הוֹי. וזהו גם מה שאמרו רז"ל¹¹ שלעתיד לבוא הנה

(1) מאמר זה הוא המשך למאמר שלפניו
(ד"ה ובחדש השביעי).
(2) שבועות לה, א. רמב"ם הל' יסודי
התורה פ"ו ה"ב.
(3) תהלים נ, א.
(4) מדרש תהלים עה"פ. ילקוט שמעוני
משלי רמז תתקלה.
(5) אוה"ת תהלים (יהל אור) עה"פ (ע'
קפט ואילך). קרח ע' תשכא ואילך. דרושים
לר"ה ע' א'רפח.

(6) ראה סה"מ תרנ"ו ע' שסד ואילך.
(7) כסף משנה הל' ע"ז פ"ב ה"ז. פרס
שער יט (שער שם בן ד). מו"נ ח"א פס"א
ואילך. עיקרים מאמר ב פכ"ח.
(8) סוטה לה, א. סנהדרין ס, א.
(9) סוטה וסנהדרין שם. רמב"ם הל'
יסוה"ת פ"ו ה"ב.
(10) ראה תו"א נח י, סע"ב ואילך.
(11) פסחים נ, א.

ד) **וזהו** גם מ"ש⁴⁶ ובחודש השביעי באחד לחודש מקרא קודש יהי לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו יום תרועה יהי לכם, ואיתא במדרש⁴⁷, ובחודש השביעי הוא ירחא דשבועתא שבו נשבע הקב"ה לאבותינו, כמ"ש⁴⁸ אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם, כי נשבעתי נאום ה'³⁹, והיינו⁴⁹, שבחודש תשרי נמשך ומתגלה ענינם של האבות כפי שקשורים עם ענין השבועה, אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם. וזהו גם מה שאמרו רז"ל⁵⁰ על הפסוק⁵¹ דרשו הוי' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב כאן ליחיד, ביחיד אימת, אלו עשרה ימים שביין ר"ה ליוהכ"פ, שאז ישנו בגלוי ענין היחיד, בחי' היחידה שבנפש⁵² (משא"כ בכל השנה כולה, שהעבודה היא מצד כחות הגלויים, אלא שגם הם נמשכים מבחי' היחידה. וע"ד החילוק שביין מושבע ועומד מהר סיני, להענין דנשבעתי ואקיימה).

ה) **וענין** זה מתחיל מר"ה, בחודש השביעי באחד לחודש⁵³, ונמשך בכל חודש תשרי, והרי חודש תשרי הוא חודש הכללי⁵⁴, שממנו נמשך על כל השנה כולה, שזהו גם מה שמצינו במדרש⁵⁵ פירוש נוסף בענין חודש השביעי, מלשון שובע, שהוא משובע בכל, ברכות בתוכו וכו' (כפי שמונה במדרש פרטי הענינים השייכים לר"ה ויוהכ"פ וסוכות עד לשמע"צ), ולכן הוא גם משביע את כל השנה כולה⁵⁶, והיינו, שבמשך כל השנה כולה יעבוד כל אחד מישראל עבודתו מצד כחות העצמיים, כפי שנמשכים בכחות הפנימיים המלוכשים בגוף, שאז נעשית עבודתו בכל הענינים לא רק כדבעי לי' למיעבד⁵⁷, אלא ביתר שאת וביתר עוז. וזהו גם מה שהענין דחודש השביעי (ענין השבועה, שהו"ע העבודה שמצד יחידה שבנפש) הוא באופן דיהי' לכם, משלכם, היינו, שנמשך בעבודתו בכל השנה בכח עצמו, שנעשית מצד הנתינת כח דענין השבועה כפי שבאה בגילוי, ולכן היא בתוקף כו'.

(46) פינחס כט, א.
 (47) ויקר' פכ"ט, ט.
 (48) מיכה ז, כ.
 (49) ראה גם ד"ה ובחודש השביעי דיום ב' דר"ה ס"ו (לעיל ע' ...).
 (50) ר"ה יח, א. יבמות מט, סע"א. שם קה, סע"א.
 (51) ישעי' נה, ו.
 (52) ראה לקו"ת תבוא מג, סע"ד. ספר חנה אריאל (לרי"א מהאמיל) פ' האזינו (מד, ב) — בשם אדה"ו.
 (53) שהוא בחי' עד אחד, בחי' היחידה (ראה אוה"ת דרושי ר"ה ס"ע אישיג).
 (54) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ו ח"ב ע' תשמח. תקס"ט ע' רפג. אוה"ת סוכות ע' אתשנו. ברכה ע' אתתסו. סה"מ תרנ"ד ע' לו. תרנ"ו ע' רעה. תש"ב ע' 49.
 (55) ויקר' פכ"ט, ח. וראה קיצורים והערות וסה"מ תרח"ץ שבהערה 45.
 (56) ראה אגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ג ע' תלא. הועתק ב"היום יום" כה אלול.
 (57) ראה כתובות סז, א.

כשאני נכתב אני נקרא, ולא כמו עכשיו שנכתב ביו"ד ה"י ונקרא באל"ף דל"ת, והיינו¹², שעכשיו יודעים שהפנימיות היא שם הוי' (נכתב ביי"ה), אבל מה שנמשך בגלוי הרי זה שם אד' (ועד"ז כפי ששם הוי' הוא בניקוד אלקים, כפי שמצינו בכ"מ בתנ"ך¹³), וכמו בכללות השמות, שהפנימיות והאור שלהם הוא שם הוי', אבל החיצוניות והכלי (שזהו מה שרואים בגלוי) הרי זה שם אד' או אלקים כו', משא"כ לעתיד לבוא יהי' שם הוי' גם בגלוי בעולם (אני נקרא). ולמעלה מזה הו"ע הקרבנות שלא נאמר בהן לא א-ל ולא אלקים אלא הוי', שזהו מצד גודל מעלת הקרבנות, שקרבן הוא מלשון קירוב כו' (כמבואר בארוכה בבחי"י¹⁴ ובספר הבהיר¹⁵), ועד שרזא דקורבנא עולה עד רזא דא"ס¹⁶, והרי א"ס הוא למעלה גם מקצה העליון שבסדר השתלשלות, שנקרא בשם קו, לפי שיש בו קצה תחתון וקצה העליון, ואילו א"ס הוא למעלה מהגבלה של קצוות. וזהו שבפרשת קרבנות לא נאמר אלא הוי'¹⁷, שאין זה שם הוי' כפי שהוא בסדר ז' השמות, דקאי על מדת התפארת כפי שהיא במקומה, אלא כפי שתפארת היא בפנימיותה, שזהו מה שקו האמצעי עולה בכתר ובפנימיות הכתר¹⁸. וענין זה פועל גם על ההמשכה למטה, שגם פעולת הקרבנות למטה היא באופן שלמעלה מהתחלקות, שזהו שאמרו במנחות שם, אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין את לבו לשמים, דשמים בכללות הוא בחי' ז"א¹⁹, אבל יש גם הענין ששמים הוא אש ומים (כדאיתא במדרש²⁰), שזהו בחי' התפארת שכולל אש ומים, קו הימין וקו השמאל, להיותו למעלה משניהם, ועד לענין השמים בשרשם ומקורם, בחי' רזא דא"ס.

ב) **ויש** לקשר ענין זה (כסגנון הצ"צ בכ"מ²¹) עם הענין דר"ה. ובהקדים המבואר במאמר דר"ה תר"ל²² (שהתחלתו ומקצתו נת"ל במאמר דר"ה²³), שענינו של ר"ה הוא בנין המלכות²⁴, ועז"נ²⁵ על

(12) ראה גם אוה"ת ויקרא ח"א ע' רמו.
 (13) ראה ואתחנן ג, כד. ישעי' סא, כא.
 (14) ויקרא א, ט.
 (15) סימן מו (קט).
 (16) ראה זהר ח"ב רלט, א. ח"ג כו, ב.
 (17) ראה אוה"ת פינחס ע' א'ק. סה"מ תרכ"ז ע' שסא. עטר"ת ע' תקלח.
 (18) ראה תו"ח פ' נח סה, ב. המשך תער"ב ח"א פקי"ד. סה"מ היש"ת ע' 75.
 (19) ראה אוה"ת נ"ך ח"ג ע' אישג.
 (20) סה"מ תרכ"ז ע' קעא. תרכ"ט ע' לב.
 (21) הובא בפרש"י בראשית א, ח.
 (22) ראה אוה"ת דרושי ר"ה ס"ע ארפט ואילך.
 (23) ד"ה ובחודש השביעי תר"ל (סה"מ תרכ"ט ס"ע שנ ואילך).
 (24) ראה ביאור"ז לאדמו"ר האמצעי שופטים קכא, ד ואילך. ועם הוספות וכו' — ביאור"ז להצ"צ ח"ב ע' תתרכט ואילך.
 (25) שופטים יט, טו.

פי שני עדים גוי יקום דבר, דבר הוא בחי' המלכות, כמ"ש²⁶ בדבר הוי' שמים נעשו, לעולם הוי' דברך נצב בשמים²⁷, דבר מלך שלטון²⁸, וקיום המלכות (יקום דבר, דבר מלכות) הוא ע"פ שנים עדים, שהם חסד וגבורה, כמו שאנו רואים למטה שעיקר הנהגת המלוכה היא ע"פ שני מדות אלו, כמ"ש²⁹ והוכן בחסד כסאו, וכתיב³⁰ מלך במשפט (אלא שמשפט איהו רחמי³¹) יעמיד ארץ, וכן הוא בנוגע להנהגת העולם, שיש ב' אופני הנהגה, מצד החסד או מצד הדין, וכמארז"ל³² בתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין כו', ואח"כ שיתף עמו מדת הרחמים.

וממשיך במאמר³³, שישנו גם הענין דעד אחד שאינו בגדר של שני עדים [דאף שבנוגע לכללות ענין העדות ישנו כלל שכל מקום שנאמר עד (לשון יחיד) אינו אלא שנים³⁴, מ"מ, ישנה גם המציאות של עד אחד], שעז"נ²⁵ לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת, ואמרו רז"ל³⁵ לממון אינו קם, אבל קם הוא לשבועה (כדלקמן), ומבאר, שעד אחד הו"ע האחדות שלמעלה מההתחלקות דשני עדים, שהם ב' אופני ההנהגה דחסד וגבורה כנ"ל. ובענין העבודה וההבנה וההשגה, הרי זה מ"ש³⁶ א"ל דעות הוי', שאף שיש דעת תחתון ודעת עליון, הנה עז"נ א"ל דעות הוי', שכולל ומאחד שניהם (עד ששניהם נכללים בתובה אחת), להיותו למעלה הן מדעת עליון והן מדעת תחתון. ועד"ז בנוגע לבריאת העולם, שישנו ענין הבריאה מצד ממכ"ע וענין הבריאה מצד סוכ"ע, וישנו גם מה שלמעלה הן ממלא והן מסובב. וזהו גם הענין דשם הוי' כפי שהוא למעלה משייכות לשאר השמות שנחלקים לקו הימין וקו השמאל.

ג) ועז"נ לא יקום עד אחד גוי, ואמרו רז"ל לממון אינו קם, אבל קם הוא לשבועה [דאף שהשבועה מועילה גם בנוגע לדיני ממונות, שכאשר נשבע נפטר מתשלום ממון, ואם אינו נשבע, משלם³⁷, הרי בגלוי ישנו כאן רק ענין השבועה]. והענין בזה, דהנה, ענין השבועה³⁸

26 תהלים לג, ו.
27 שם קיט, פט.
28 קהלת ח, ד.
29 ישעי' טז, ה.
30 משלי כט, ד.
31 ראה תקו"ז בהקדמה (יז, ב) — הובא בסיום המאמר (ע' שנו).
32 פרש"י בראשית א, א (ד"ה ברא אלקים). וראה פסיקתא רבתי פרשה מ קיצוה"ע לתניא ס"ע קעח ואילך.

הוא למעלה מהבנה והשגה, כי, בענין שהשכל מחייב שצריך לעשותו, אין צורך בשבועה. אך ענין השבועה (בי נשבעתי³⁹) הוא, שאפילו אם ע"פ שכל יש שאלות כו', וישנו בעל דין שחולק כו', הנה על זה מועיל ענין השבועה שלמעלה מהשכל, שמבלי הבט על הטענות כו', יקיים את הדבר, כיון שקשר את עצמו (ער הָאָט זיך געבונדן) ע"י שבועה. ועד שאפילו בעניני התומ"צ ישנו הענין שנשבעין לקיים את המצוות⁴⁰ (מצוה שיהא אדם נשבע לקיים מצוה⁴¹), שנאמר⁴² נשבעתי ואקיימה, דלכאורה אינו מובן מדוע צריך להשבע לקיים מצוה, והלא מושבע ועומד מהר סיני הוא⁴⁰. וגם צריך להבין מהו הענין דמושבע ועומד מהר סיני, דלכאורה מספיק ענין הציווי עצמו. אך הענין הוא, שכאשר הציווי הוא באופן של שבועה, מושבע ועומד מהר סיני, אזי הציווי הוא בתוקף יותר. ונוסף לזה ישנו הענין שנשבעין לקיים את המצוות, כי, הענין השבועה כפי שמושבע ועומד מהר סיני הרי זה בהעלם, ובגילוי הוא רק הציווי, וכהנוסח דברכת המצוות: אשר קדשנו במצוותיו וצונו (ולא וצונו בשבועה), כיון שבגלוי ישנו רק ענין הדיבור (דבר אל בני ישראל) והציווי (צו את בני), דאף שיודעים שהי' זה באופן של שבועה, כמ"ש⁴³ לעברך בכרית הוי' אלקיך ובאלתו, הרי בגלוי הוא רק הציווי, ולא השבועה. ועל זה מועיל מה שנשבעין לקיים את המצוות, שאז השבועה היא בגלוי.

וזיהו הענין דעד אחד שקם הוא לשבועה, שענינו בעבודת האדם הוא שניכרים אצלו בגלוי הכחות העצמיים שמתגלים ע"י השבועה, והיינו, שכל עניניו נעשים מצד הענין דנשבעתי ואקיימה, שזוהי כללות העבודה שמצד בחי' היחידה שבנפש, כפי שנמשכת ופועלת גם בכחות הפנימיים. וזהו גם הענין שמשביעין אותו תהי צדיק⁴⁴, שזהו"ע השבועה (כפירוש הפשוט בגמרא) שמגלה את הכחות העצמיים, ועוד זאת, שמשביעין הוא גם מלשון שובע⁴⁵, והיינו, שגם הכחות הפנימיים נעשים באופן של שובע (זיי ווערן אָנגעזעטיקט) מצד התגלות הכחות העצמיים ע"י השבועה.

39 וירא כב, טז.
40 נדרים ח, רע"א.
41 רש"י חגיגה י, א.
42 תהלים קיט, קו.
43 נצבים כט, יא.
44 נדה ל, ב. תניא פ"א.
45 קיצורים והערות לתניא ע' מח ואילך. סה"מ תרח"ץ ע' רלה ואילך.